

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНЕРЦІЙНОСТІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

© 2014 ТЕРОВАНЕСОВ М. Р.

УДК 330.342:378.1

Терованесов М. Р.

Методичні підходи до оцінки інерційності розвитку вищої освіти

Стаття присвячена проблемам підвищення ефективності вищої школи, за рахунок удосконалення її управління. Розглянуто основні інструменти контролю якості вищої освіти в Україні та у розвинених країнах, які включають акредитацію, аудит, моніторинг та оцінку. Доведено, що у якості критерію оцінки якості підготовки випускників можна використовувати інерційність розвитку вищої школи. Запропоновано метод її обчислення на основі рейтингової та статистичної інформації. Він базується на порівнянні основних показників функціонування системи із так званими еталонними. Індикаторів використовуються групи показників, що характеризують складові інерційності освіти: економічна маса, зовнішні впливи і часові параметри. Виправданість такої оцінки визначається фактичним порівнянням освітніх систем і наочністю використання відносних величин. Розроблено алгоритм оцінних процедур. Вірогідність отриманої величини визначається похибкою вихідних оцінок і джерел даних. Запропоновано підходи до оцінювання діяльності ВНЗ шляхом обчислення інерційності освітньої системи дозволяють визначити її величину у чисельному вираженні і використовувати в аналітичній роботі із оптимізації управління вищою школою.

Ключові слова: вища освіта, система управління, інерційність, якість, оцінні процедури

Бібл.: 11.

Терованесов Михайло Румелійович – кандидат технічних наук, доцент, декан, факультет інфраструктури та економіки залізничного транспорту, Донецький інститут залізничного транспорту Української державної академії залізничного транспорту (вул. Артема, 184, Донецьк, 83018, Україна)

Email: terovanesov@yandex.ru

УДК 330.342:378.1

UDC 330.342:378.1

Терованесов М. Р. Методические подходы к оценке инерционности развития высшего образования

Terovanesov M. R. Methodological Approaches to Evaluation of Developmental Rigidity of Higher Education

Статья посвящена проблемам повышения эффективности образовательной системы за счет совершенствования ее управления. Рассмотрены основные инструменты контроля качества высшего образования в Украине и в развитых странах, которые включают аккредитацию, аудит, мониторинг и оценку. Доказано, что в качестве критерия оценки качества подготовки выпускников можно использовать инерционность развития высшей школы. Предложен метод ее вычисления на основе рейтинговой и статистической информации. Он базируется на сравнении основных показателей функционирования системы с так называемыми эталонными. В качестве индикаторов используются группы показателей, характеризующих составляющие инерционности образования: экономическая масса, внешние воздействия и временные параметры. Оправданность такой оценки определяется фактическим сравнением образовательных систем и наглядностью использования относительных величин. Разработан алгоритм оценочных процедур. Достоверность полученной величины определяется погрешностью исходных оценок и источников данных. Предложенные подходы к оценке деятельности ВУЗов путем вычисления инерционности образовательной системы позволяют определить ее величину в числовом выражении и использовать в аналитической работе по оптимизации управления высшей школой.

Ключевые слова: высшее образование, система управления, инерционность, качество образования, оценочные процедуры

Библ.: 11.

Терованесов Михаил Румельевич – кандидат технических наук, доцент, декан, факультет инфраструктуры и экономики железнодорожного транспорта, Донецкий институт железнодорожного транспорта Украинской государственной академии железнодорожного транспорта (ул. Артема, 184, Донецк, 83018, Украина)

Email: terovanesov@yandex.ru

The article discusses the problems of increasing effectiveness of higher education by means of improving its management. Primary instruments of higher education quality assurance in Ukraine and developed countries are considered, among them accreditation, audit, monitoring, and evaluation. It is proven that developmental rigidity of higher education can be viewed as a criterion for assessment of graduates' training quality. A method of its calculation on the basis of ratings and statistical data is proposed. It is based on the comparison of principal indices of system functioning with the so-called reference ones. Groups of indices describing education rigidity constituents are used as indicators, namely: economic weight, external influences, and temporal parameters. Such evaluation is justified by factual comparison of education systems and clarity of utilization of relative values. A scheme of evaluation procedures is developed. The credibility of the obtained value is determined by the accuracy of original assessed values and data sources. The proposed approaches to evaluation of activities of higher education establishments through calculation of rigidity of the educational system allow establishing its numerical value and using it in the analytical efforts aimed at optimization of higher education management.

Keywords: higher education, management system, rigidity, quality, evaluation procedures

Bibl.: 11.

Terovanesov Mykhailo R. – Candidate of Sciences (Engineering), Associate Professor, Dean, Faculty of Economics and Infrastructure of Railway Transport, Donetsk Institute of Railway Transport of the Ukrainian State Academy of Railway Transport (Artema str., 184, Donetsk, 83018, Ukraine)

Email: terovanesov@yandex.ru

Актуальність проблеми. Успішна реалізація завдання збереження фундаментальності вищої школи і відповідності потребам суспільства та держави залежить від ефективної системи управління, що відповідає світовим стандартам. Проблема підвищення якості вищої освіти стає актуальною у світлі відкритості освітніх систем і тенденцій до створення єдиного освітнього простору. Якість підготовки фахівців залежить від багатьох факторів, і в остаточному підсумку визначається результативністю вищої школи, здатністю розв'язувати проблеми зайнятості населення, рівня добробуту, забезпечення трудовими ресурсами суспільства й економіки. Особливість освітньої системи обумовлена її інерцією і полягає в закономірному відставанні від економічних процесів, що стимулює розвиток вищої школи та визначає необхідність її постійного реформування. Для побудови оптимальної моделі ефективного управління якістю освіти необхідно враховувати рівень її інерційності. Сьогодні значна кількість статистичних даних, нестача інформаційного забезпечення різних рівнів оцінки якості навчання, розбіжність підходів до статистичного аналізу освітньої системи в різних країнах не дозволяють визначати величину інерційності. Отже, це є актуальним завданням і вимагає додаткового вивчення.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням результативності вищої освіти, а саме оцінці якості освітніх процесів і підготовки випускників приділяється підвищена увага вчених різних країн. Зокрема Т. А. Абашидзе та О. Л. Федотова пропонують методику оцінки якості підготовки випускників із застосуванням метода Дельфі. Передбачено використання узгодженої експертної інформації високого ступеня достовірності для прийняття рішень [1]. О. Ю. Васильєва досліджує якість освіти в аспекті викладацької діяльності та моделювання критеріальних значень показників якості [2]. А. О. Волощук і К. П. Ганєва анонсують методичні підходи до оцінки розвитку вищого навчального закладу, досліджуючи основні аспекти та етапи оцінки на основі первинних облікових даних та їх аналітичної обробки [3]. О. К. Єлісеєва і Т. В. Тарасенко оцінюють розвиток освітніх послуг в Україні, застосовуючи методологію когнітивного моделювання та розрахунку індексу якості розвитку ринку освітніх послуг [4]. С. М. Єрмак пропонує систему показників рейтингового оцінювання результатів творчої індивідуальної та колективної праці викладачів вищих навчальних закладів [5]. В. О. Зінченко досліджує теоретико-методичні засади моніторингу якості навчального процесу у ВНЗ, приділяючи значну увагу аналізу сучасної теорії та практики управління якістю вищої освіти та навчального процесу [6]. В. Кісс визначає типології та опис існуючих національних систем підвищення якості у ВНЗ, переваги і недоліки різних механізмів забезпечення якості освіти, проблемні питання у реалізації ефективних систем у цьому напрямі [7]. О. В. Родіонов аналізує механізми стратегічного управління якістю вищої освіти на основі впровадження процесного підходу до управління, що, на думку вченого, значною мірою обумовлюється методологією більшості міжнародних стандартів [8]. С. Ю. Трапідіна і О. О. Гранічина пропонують моделі комплексного оцінювання якості діяльності ВНЗ також із застосуванням процесного підходу [9].

Виділення нерозв'язаних проблем. Наведені приклади свідчать про актуальність поставлених питань. Разом із тим, існує необхідність розробки методичних підходів, що охоплюють окремі аспекти освітніх процесів для визначення інерційності та її рівня для підвищення ефективності функціонування освітньої сфери.

Метою роботи є розробка методичних підходів до оцінки якості освіти і зіставлення освітніх систем, що дозволить удосконалити управління системою вищої освіти (СВО).

Виклад основного матеріалу. Як відомо, основним інструментом контролю якості вищої освіти в Україні та у більшості розвинених країн є акредитація. Процедури її проведення визначаються нормативними документами і здійснюються державними органами або незалежними агентствами. Акредитація передбачає відповідність змісту навчальних планів і програм державним стандартам, аналіз інформаційної бази навчального процесу, якості підготовки за результатами підсумкових атестацій, наявності умов для професійної підготовки фахівців, обсягу наукових досліджень, науково-методичної роботи, складу науково-педагогічного персоналу. Акредитація припускає перевірку ВНЗ із використанням певних критеріїв і не передбачає можливості порівняння навчальних закладів між собою, аналітичних і прогнозних оцінок.

Крім акредитації, В. Кісс виокремлює як інструмент контролю якості вищої освіти аудит [7]. При цьому, на думку автора, за допомогою аудиту визначається ефективність функціонування систем планування і прийняття рішень у ВНЗ, оцінюються система управління, кваліфікація персоналу, а також системи внутрішнього контролю якості. Аудит припускає констатацію певних показників освітнього процесу на основі проведення періодичних перевірок підсистем вищої школи. Він еквівалентний моніторингу якості, який регламентований відповідними державними стандартами і передбачає спостереження, відстеження, вимір і випробування через певні проміжки часу з метою регулювання або управління процесами [10, с. 11 – 12]. В. О. Зінченко визначає моніторинг якості як систему збору, систематизації та аналізу стану навчального процесу і його елементів [6, с. 251]. Учений підкреслює, що моніторинг дозволяє здійснювати багаторівневу оцінку ВНЗ у сфері забезпечення якості підготовки й надавати інформацію для вироблення стратегії подальшого розвитку вищої школи. Різновидом моніторингу можна вважати внутрішній контроль або самооцінку, які проводяться закладом освіти для аналізу змін різних параметрів. Слід зазначити, що аудит і моніторинг є невід'ємними частинами управлінської діяльності щодо забезпечення якості. Разом із тим, використання цих сучасних інструментів має досить великі обмеження, які пов'язані з недостатньою об'єктивністю оцінок через вплив суб'єктивного фактора, відсутністю чітко визначених критеріїв, необов'язковістю здійснення.

Для усунення зазначених недоліків, крім аудиту й акредитації, використовується оцінка освітньої системи, основним призначенням якої є зіставлення різних ВНЗ між собою й оцінювання ступеня конкурентоспроможності. В. Кісс звертає увагу, що дана процедура регулярно проводиться у більшості країн Європи [7]. Порівняння СВО за різними критеріями дозволяє виявити сильні і слабкі боки

національних освітніх систем у контексті їх відповідності базовим освітнім стандартам, здатності задовольняти споживачів освітніх послуг, одержання достовірних рейтингових балів, визначення динаміки змін. Труднощі проведення оцінки пов'язані з вибором універсальних критеріїв, які дозволяють на основі різноманітної вхідної інформації (статистичних даних, експертних суджень, опитувань учасників освітнього процесу, що включають студентів, викладачів і роботодавців) забезпечити контроль діяльності ВНЗ, виявити проблеми в освітній сфері, підвищити ефективність функціонування, об'єктивно зіставляти різні СВО.

Без визначення граничних величин, детермінуючих якісні показники результативності вищої школи, неможливо здійснити управління якістю освіти. О. В. Родіонов підкреслює, що «розвиток інструментарію управління якістю вищої освіти вимагає механізмів управління, які б функціонували на політичному і процесному рівнях планування та прийняття рішень» [8, с. 6]. Також автор відзначає, що впровадження процесного підходу до управління обумовлюється методологією міжнародних стандартів управління якістю.

Для проведення оцінки якості навчання існують різні способи. Т. А. Абашидзе і Е. А. Федотова пропонують оцінювати якість підготовки випускників ВНЗ, використовуючи організацію системи збору експертних оцінок, засновану на методі Дельфі [1]. Обраний спосіб передбачає опитування експертів у декілька турів з обробкою результатів кожного туру, інформування експертів про ці результати і чергове повторення процедури. Перевагою даного підходу є простота його здійснення, збільшення ступеня узгодженості і компетентності експертів шляхом багату-ступеневої обробки одержуваної інформації. Істотними недоліками можна вважати трудомісткість застосованих операцій, похибку методу експертних оцінок, неможливість порівняння різних освітніх систем, суб'єктивність оцінки, необхідність інформаційно-організаційного супроводу.

Показники, що відбивають кваліфікацію та ефективність роботи педагогічних кадрів, є найважливішими при аналізі діяльності освітніх установ. О. Ю. Васильєва досліджує якісні характеристики викладацького складу, використовуючи як основні критерії результативності та перспективності [2, с. 76]. Вихідною інформацією слугують дані самооцінки, експертні оцінки й опитування студентів. Перевагою запропонованого варіанту можна вважати досить досконалу методіку, що дозволяє аналізувати один із важливих показників функціонування ВНЗ – кваліфікацію кадрового складу. До недоліків можна віднести суб'єктивізм, обмеженість використання, високу похибку, відсутність універсальності.

Слід зазначити, що система освіти належить до динамічних, тому при проведенні оцінки необхідно враховувати зміну параметрів освітніх процесів у часі. А. О. Волощук і К. П. Ганева пропонують оцінювати розвиток навчального закладу за інтегральними показниками динаміки, які охоплюють обсяги діяльності, ресурсне забезпечення і результативність навчання [3, с. 253]. На думку авторів, такий прийом є універсальним і надає керівництву узагальнену оцінку динаміки розвитку освітньої сфери. Безсумнівними позитивними рисами зазначеного підходу є використання великої кількості статистичного матеріалу, що забезпечує

вірогідність інтегральних індикаторів і підсумкової величини – індексу розвитку ВНЗ. Разом із тим, констатація зміни досліджуваних величин і невизначеність критеріїв, за якими би проводився аналіз, робить його результати недостатньо інформативними для прийняття рішень. Також до недоліків запропонованого способу оцінки можна віднести різноманітність і велику кількість вихідних показників, використання яких збільшує трудомісткість обробки даних та ускладнює порівняння освітніх установ. Перелічені недоліки обмежують сферу застосування даної методики.

При побудові моделі комплексного оцінювання ВНЗ на основі процесного підходу С. Ю. Трапідіним і О. А. Граничиною було акцентовано увагу на відсутності критерію якості роботи науково-педагогічних працівників як одного з головних факторів, що свідчить про рівень викладання [9, с. 223]. Усунення даного недоліку було запропоновано О. В. Чернишовою і О. І. Пятковським, які розробили алгоритм оцінки діяльності викладачів в аспекті управління якістю освіти і створення оптимальних умов навчання студентів. Ефективність роботи і рівень кваліфікації обчислювалися за допомогою інтегральних величин, що включають окремі показники, які всебічно відбивають підсумки роботи за кожним напрямом [11, с. 189]. Систему показників рейтингового оцінювання результативності творчої індивідуальної і колективної праці викладачів було побудовано С. М. Єрмаком і В. В. Дрижаком. На основі набраних викладачами балів за різні види діяльності вчені розробили методіку кількісної та якісної оцінки науково-педагогічних здібностей і мотивації до науково-дослідної роботи [5].

Відзначаючи важливість критерію якості педагогічних кадрів для визначення ефективності функціонування навчальної установи, необхідно вказати, що багатоаспектність діяльності вищої школи і взаємозв'язок освітніх процесів ускладнюють використання критеріїв оцінки за кожним напрямом при загальному аналізі освітньої системи. Так, роздільне використання критеріїв, що відбивають показники, які характеризують матеріально-технічну базу, кадровий склад, методичне й інформаційне забезпечення, студентський контингент, міжнародне співробітництво, науково-дослідну діяльність тощо не надає цілісної інформаційної картини і не дозволяє приймати ефективні управлінські рішення з оптимізації ситуації.

Універсальним критерієм, що охоплює різні аспекти діяльності вищої школи, можна вважати її інерційність. Рівень інерційності при порівнянні освітніх систем відбиває результативність вищої школи та якість підготовки фахівців.

Визначення рівня інерційності може дозволити практично використовувати таку найважливішу нематеріальну складову освіти, як якість навчання, для підвищення ефективності управління СВО, і надасть можливість порівнювати за даним критерієм різні виші. Крім того, на відміну від рейтингових оцінок, які мають переважно інформативний характер, у такому випадку з'являється можливість порівняння ВНЗ за певним набором критеріїв, вибір яких часом досить суб'єктивний, має вибіркового характеру і не охоплює всі аспекти системи. Інерційність як критерій оцінки є більш глобальним та об'єктивним показником. Вона використовує не тільки рейтингові оцінки як один із складових механізмів обчислення, але й постійно оновлювані фактич-

ні дані статистики, позбавлена будь-якого суб'єктивізму і може бути практично використана у конкретно заданому часовому проміжку.

Одним із способів знаходження на основі статистичної і рейтингової інформації величини інерційності є метод «ідеального університету». Він базується на порівнянні основних показників функціонування системи із так званими еталонними. Якщо взяти за основу модель «ідеальної освітньої системи», або на більш низькому рівні «ідеального ВНЗ», то співвідношення показників дозволить приблизно оцінити стан вищої школи і зробити висновок про величину її інерційності. Отже, оцінювання якості досліджуваної освітньої системи буде співвідноситися із граничними значеннями. Виправданість такої оцінки визначається фактичним порівнянням освітніх систем і наочністю використання відносних величин. Основними труднощами можна вважати вибір «ідеальної СВО» і критеріїв порівняння.

Подібний підхід був використаний О. К. Єлісеєвою і Т. В. Тарасенко для оцінки якості освітніх послуг в Україні. Учені на основі когнітивного моделювання запропонували зіставляти модель еталонної якості з фактичним співвідношенням темпів зростання того чи іншого показника [4, с. 243]. Перевагою запропонованої методики є використання різноманітних рейтингових оцінок, які характеризують освітню сферу, і обчислення індексу якості розвитку освітніх послуг. До недоліків можна віднести обмеженість застосування рамками національної освітньої системи, невизначеність поняття «еталонна якість» і, відповідно, труднощі практичної реалізації.

Для їх усунення пропонується послідовність оцінних процедур методом «ідеального університету», яку можна умовно поділити на такі етапи.

Визначення сукупності показників порівняння для досліджуваних освітніх систем. Сукупність показників формується із факторів, які впливають на якість освіти або її інерційність. Вихідними є статистичні дані, рейтингова інформація, що включає експертні оцінки, думку роботодавців, викладачів і студентів. Відтак формується порогові або еталонні значення, які використовуються на наступних етапах.

Збір інформації про стан освітньої системи, причому її вірогідність повинна бути достатньою для прийняття управлінських рішень. За відсутності достовірної інформації величину інерційності можна визначати на основі даних, які характеризують подібні освітні системи, з урахуванням відповідних виправлень. Виправлення повинні враховувати тенденції зміни показників і бути обґрунтованими.

Проведення порівняльного аналізу і коригування порівнюваних параметрів, якщо буде потреба, із метою врахування істотних відмінностей системи освіти, для якої проводиться оцінка, від подібних систем.

Визначення величини інерційності і висновок про рівень якості освіти шляхом узгодження отриманих результатів.

Вибір «ідеального університету» або «ідеальної освітньої системи» з урахуванням цілей оцінки діяльності ВНЗ повинен проводитися залежно від розглянутого рівня. Наприклад, для вищого навчального закладу України оцінні процедури можуть проводитися стосовно світової,

європейської, національної, регіональної, профільної або відомчої освітніх систем.

Як індикатори використовуються групи показників, що характеризують складові інерційності освіти: економічна маса, зовнішні впливи і часові параметри.

Економічну масу характеризують кількісні та якісні показники. До кількісних відносять: число ВНЗ, контингент студентів, обсяг фінансування, кількість викладачів та іноземних студентів, об'ємні характеристики освітньої інфраструктури. Якісні показники обумовлені рівнем викладання, забезпеченістю ресурсами, результативністю підготовки випускників і науково-дослідної діяльності. Важливою якісною характеристикою, яка відбиває систему управління, є ступінь автономності ВНЗ або рівень децентралізації системи в цілому.

Зовнішні впливи на освітню систему відбито показниками, що обумовлені геополітичними і зовнішньоекономічними змінами в сучасному світі, головним з яких вважається глобалізація вищої освіти. Незважаючи на це, глобальні освітні тенденції – це об'єктивний процес, спрямований на пошук нових форм взаємодії і співробітництва між національними освітніми системами. Розвиток вищої освіти і різних форм дослідної роботи сприяє одержанню загальних переваг для країн із різним рівнем розвитку. Глобалізація виявляється у вигляді процесів інтернаціоналізації та інтеграції в освіті, інформатизації вищої школи, комерціалізації та інновацій в освітній сфері. Перелічені процеси взаємозалежні і можуть розглядатися як рушійні сили розвитку СВО на сучасному етапі.

Часові параметри інерційності включають: час впливу зовнішніх сил, збільшення якого приводить до зменшення інерційності, тому що система втрачає здатність протистояти їм; закономірне відставання або зменшення динаміки розвитку СВО стосовно суспільно-економічних процесів. Часові параметри виявляються періодом працевлаштування випускника й адаптацією до робочого місця.

Інтерпретація отриманих результатів з урахуванням відповідних виправлень, відмінностей, вірогідності вихідних даних проводиться після здійснення зазначених процедур.

Запропоновані підходи до оцінювання діяльності ВНЗ шляхом обчислення інерційності освітньої системи дозволяють визначити її величину у чисельному вираженні і використовувати її в аналітичній роботі з оптимізації управління вищою школою. Вірогідність отриманої величини визначається похибкою вихідних оцінок і джерел даних. Отримана у такий спосіб характеристика якості освіти дозволяє у загальному вигляді порівнювати різні ВНЗ й освітні системи. Використовуючи наведений методичний інструментарій з оцінки результативності функціонування СВО, можна побудувати адекватну модель управління вищою школою із урахуванням інерції процесів в освітній сфері.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Викладене дозволяє зробити такі висновки. По-перше, найбільш поширеними інструментами визначення якості освіти є акредитація, аудит, моніторинг та оцінка. По-друге, інерційність освіти як універсальний параметр освітньої системи може застосовуватися для характеристики якості освіти. По-третє, одним із способів знаходження величини

інерційності є метод «ідеального університету». Він базується на порівнянні основних рейтингових і статистичних показників функціонування системи із так званими еталонними. По-четверте, наведений методичний інструментарій з оцінки результативності функціонування СВО можна використовувати для оптимізації управління вищою школою з урахуванням інерції освітніх процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абашидзе Т. Л. Оценка качества подготовки выпускников вуза на основе метода Дельфи / Абашидзе Т. Л., Федотова Е. Л. // Ин-т гос. управления, права и инновационных технологий (ИГУПИТ). Интернет-журнал «Науковедение». – 2013. – № 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://publ.naukovedenie.ru>
2. Васильева Е. Ю. Подходы к оценке качества деятельности преподавателя вуза / Е. Ю. Васильева // Университетское управление: практика и анализ. – 2006. – № 2. – С. 74 – 78.
3. Волощук Л. О. Методичні підходи до оцінки розвитку вищого навчального закладу / Л. О. Волощук, К. П. Ганева // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 3(37). – С. 248 – 254.
4. Єлісеєва О. К. Оцінка якості розвитку ринку освітніх послуг в Україні / О. К. Єлісеєва, Т. В. Тарасенко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 241 – 245.
5. Єрмак С. М. Система рейтингового оцінювання науково-педагогічної діяльності викладачів / С. М. Єрмак, В. В. Дрижак // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_16.pdf
6. Зінченко В. О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі : монографія / В. О. Зінченко. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 360 с.
7. Kiss V. (2005). Quality Assurance in Tertiary Education: Current Practices in OECD Countries and a Literary Review on Potential Effects // OECD Thematic Review of Tertiary Education, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oecd.org/edu/tertiary/review
8. Родіонов О. В. Розробка механізму стратегічного управління якістю вищої освіти / О. В. Родіонов // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – 2011. – № 4 (40). – С. 30 – 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/40/11rovyvo.pdf>
9. Трапицын С. Ю. Построение модели системы комплексного оценивания качества деятельности вуза с использованием процессного подхода / С. Ю. Трапицын, О. А. Граничина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – № 50. – С. 222 – 236.
10. ДСТУ ISO 9001 – 2001. Система управління якістю. Вимоги. – К. : Державний стандарт, 2001. – 24 с.
11. Чернышова Е. В. Разработка моделей оценки качества деятельности преподавателей вуза и реализация в информационно-аналитической системе «кафедральный аналитик» /

Е. В. Чернышова, О. И. Пятковский // Ползуновский альманах. – 2009. – № 2. – С. 188 – 192.

REFERENCES

- Abashidze, T. L., and Fedotova, E. L. "Otsenka kachestva podgotovki vypusnikov vuza na osnove metoda Delfi" [Assessment of the quality of graduates based on the Delphi method]. <http://publ.naukovedenie.ru>
- Chernyshova, E. V., and Piatkovskiy, O. I. "Razrabotka modeley otsenki kachestva deiatelnosti prepodavateley vuza i realizatsiia v informatsionno-analiticheskoy sisteme «kafedralnyy analitik»" [Development of models of quality assessment activities, and high school teachers in the implementation of information-analytical system "cathedral analyst"]. Polzunovskiy almanakh, no. 2 (2009): 188-192.
- DSTU ISO 9001 - 2001. Systema upravlinnia yakistiu. Vymohy [ISO 9001 - 2001 quality management system. Requirements]. Kyiv: Derzhavnyi standart, 2001.
- Kiss, V. "Quality Assurance in Tertiary Education: Current Practices in OECD Countries and a Literary Review on Potential Effects" www.oecd.org/edu/tertiary/review
- Rodionov, O. V. "Rozrobka mekhanizmu stratehichnoho upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity" [Development of a mechanism of strategic quality management of higher education]. <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/40/11rovyvo.pdf>
- Trapitsyn, S. Yu., and Granichina, O. A. "Postroenie modeli sistemy kompleksnogo otsenivaniia kachestva deiatelnosti vuza s ispolzovaniem protsessnogo podkhoda" [Building a model of comprehensive quality evaluation of the university using a process approach]. Izvestiia Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena, no. 50 (2008): 222-236.
- Voloshchuk, L. O., and Hanieva, K. P. "Metodychni pidkhody do otsinky rozvytku vyshchoho navchalnogo zakladu" [Methodological approaches to assess the development of higher education]. Pratsi Odeskoho politekhnichnoho universytetu, no. 3 (37) (2011): 248-254.
- Vasileva, E. Yu. "Podkhody k otsenke kachestva deiatelnosti prepodavatelya vuza" [Approaches to assessing the quality of the teacher institute]. Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz, no. 2 (2006): 74-78.
- Yelisieieva, O. K., and Tarasenko, T. V. "Otsinka yakosti rozvytku rynku osvity posluh v Ukraini" [Evaluation of the quality of the educational services market in Ukraine]. Biznes Inform, no. 5 (2012): 241-245.
- Yermak, S. M., and Dryzhak, V. V. "Systema reitynhovoho otsiniuvannya naukovo-pedahohichnoi diialnosti vykladachiv" [Rating evaluation system of scientific and pedagogical activity of teachers]. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_16.pdf
- Zinchenko, V. O. "Monitoryng yakosti navchalnogo protsesu u vyshchomu navchalnomu zakladi" [Monitoring the quality of the educational process in higher education]. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2013.